

NADOMESTILA PLAČE DELAVCEM NA ZAČASNEM ČAKANJU NA DELO IN ZARADI ODSOTNOSTI IZ RAZLOGA VIŠJE SILE

Ukrepi iz tega dela Zakona o interventnih ukrepih za zaježitev epidemije COVID-19 in omilitev njenih posledic za državljane in gospodarstvo (ZIUZEOP) ter iz aktov, sprejetih na njegovi podlagi, veljajo od 13. marca 2020 do 31. maja 2020, če ta zakon ne določa drugače. Če do 15. maja 2020 epidemija ni preklicana, se roki izteka ukrepov, ki so določeni na 31. maj 2020, podaljšajo za 30 dni.

Z namenom ohranitve delovnih mest zaradi posledic epidemije se ureja **višina in povračilo izplačanih nadomestil plače delavcem:**

- pri delodajalcih, ki jim **začasno ne morejo zagotavljati dela** zaradi posledic epidemije,
- ki **ne morejo opravljati dela** zaradi višje.

Pravico do povračila nadomestil plače **lahko uveljavlja vsak delodajalec v Republiki Sloveniji, razen:**

- neposredni ali posredni uporabnik proračuna Republike Slovenije oziroma proračuna občine, katerega delež prihodkov iz javnih virov je bil v letu 2019 višji od 70 %,
- delodajalec, ki opravlja finančno ali zavarovalniško dejavnost, ki spada v skupino K po standardni klasifikaciji dejavnosti.

Do pomoči so upravičeni tisti delodajalci, ki jim bodo po njihovi oceni prihodki v prvem polletju 2020 upadli za več kot **20 %** glede na isto obdobje leta 2019 in v drugem polletju 2020 ne bodo dosegli več kot **50 %** rast prihodkov glede na isto obdobje leta 2019.

V primeru, da delodajalec **ni posloval v celotnem letu 2019**, je do pomoči upravičen če je utrpel:

- vsaj **25 %** zmanjšanje prihodkov v mesecu marcu 2020 v primerjavi s prihodki v mesecu februarju 2020 ali
- vsaj **50 %** zmanjšanje prihodkov v mesecu aprilu ali maju 2020 v primerjavi s prihodki v mesecu februarju 2020.

Delodajalec mora izpolnjevati še dodatne pogoje iz tega zakona (npr. ne sme imeti neizpolnjenih obveznih dajatev in drugih denarnih nedavčnih obveznosti, nad njim ne sme biti uveden postopek stečaja...). Za razliko od preteklih predlogov besedil zakona pa ZIUZEOP ne vsebuje več določbe, da delodajalec pravice do povračila izplačanih nadomestil plače ne more uveljavljati, če v zadnjih treh mesecih pred mesecem napotitve na začasno čakanje na delo ni redno izplačeval plače oziroma prispevke za socialno varnost.

Delodajalec uveljavi pravico do povračila izplačanih nadomestil plače po tem zakonu z vlogo, ki jo vloži v elektronski obliki pri Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje **v osmih dneh** od napotitve delavca na začasno čakanje na delo, vendar **najpozneje do 31. maja 2020**.

Pravico do povračila nadomestila plače pa lahko uveljavi tudi delodajalec, ki je napotil delavce na začasno čakanje na delo oziroma pri katerem delavec zaradi višje sile ni mogel opravljati dela **že pred uveljavitvijo tega zakona**, za obdobje **od 13. marca 2020**, če vloži vlogo **v osmih dneh** od uveljavitve tega zakona in izpolnjuje vse pogoje za uveljavitev pravice.

VIŠINA IZPLAČANEGA NADOMESTILA

Skladno s tem zakonom ima delavec v času začasnega čakanja na delo in v času, ko zaradi višje sile ne opravlja dela, pravico do nadomestila plače **v višini, kot je določena z zakonom, ki ureja delovna razmerja, za primer začasne nezmožnosti zagotavljanja dela iz poslovnega razloga.**

Zakon o delovnih razmerjih (ZDR-1) nadomestilo plače za primer začasne nezmožnosti zagotavljanja dela iz poslovnega razloga določa v 138. členu.

Iz 138. člena ZDR-1 izhaja, da nadomestilo plače znaša **80 %** osnove iz sedmega odstavka prejšnjega člena. Sedmi odstavek 137. člena pa določa, da je osnova njegove povprečne mesečne plače za polni delovni čas iz zadnjih treh mesecev oziroma iz obdobja dela v zadnjih treh mesecih pred začetkom odsotnosti; če delavec v obdobju zaposlitve v zadnjih treh mesecih ni delal in je za ves čas prejemal nadomestilo plače, je osnova za nadomestilo enaka osnovi za nadomestilo plače v zadnjih treh mesecih pred začetkom odsotnosti; če delavec v celotnem obdobju zadnjih treh mesecev ni prejel niti ene mesečne plače, je osnova za nadomestilo plače osnovna plača, določena v pogodbi o zaposlitvi.

Pri tem je v ZIUZEOP dodana določba, da **nadomestilo plače ne sme biti nižje od minimalne plače v Republiki Sloveniji**, česar 138. člen ZDR-1 ne predvideva. Znesek minimalne plače po Zakonu o minimalni plači trenutno znaša 940,58 EUR.

Delodajalec v skladu z ZIUZEOP izplača nadomestilo plače v višini 80% povprečne mesečne plače za polni delovni čas iz zadnjih treh mesecev oziroma iz obdobja dela v zadnjih treh mesecih pred začetkom odsotnosti, vendar ne v nižjem znesku kot 940,58 EUR.

Zakon še določa, da če je bila plača delavca znižana zaradi določitve krajšega polnega delovnega časa pri delodajalcu, se za določitev osnove za nadomestilo plače za čas začasnega čakanja na delo upošteva plača ali osnova za nadomestilo plače iz zadnjih treh mesecev pred določitvijo krajšega polnega delovnega časa.

Ni povsem jasno, kakšen je namen te določbe; na ZDS smo zakonodajalca opozorili, da pri obračunavanju nadomestila plače namreč osnovo predstavlja urna postavka plače, ki je enaka ne glede na to, koliko znaša polni delovni čas znaša (ali pa je pri krajšem polnem delovnem času celo višja).

POVRNITEV IZPLAČANEGA NADOMESTILA S STRANI REPUBLIKE SLOVENIJE

Delodajalcu se po ZIUZEOP nadomestilo plače povrne **v višini izplačanega nadomestila, ki ne presega** višine povprečne plače za leto 2019 v Republiki Sloveniji, preračunane na mesec, zmanjšanega za prispevke zavarovanca.

Izplačilo nadomestila plače ni več omejeno navzgor (tako kot je predvideval predlog zakona), je pa omejeno navzgor povračilo nadomestila plače delodajalcu s strani Republike Slovenije, in sicer na največ znesek povprečne plače za leto 2019 v Republiki Sloveniji, preračunane na mesec, zmanjšan za prispevke zavarovanca.

Delodajalec, ki je **neposredni ali posredni uporabnik proračuna** Republike Slovenije oziroma proračuna občine, katerega delež prihodkov iz javnih virov je bil v letu 2019 nižji od 70 %, lahko uveljavlja povračilo nadomestila plače le **v višini deleža, ki je enak deležu njegovih prihodkov iz nejavnih virov.**

Nadomestila plače, razen za delavce, za katere plačilo nadomestila plače ne bremeni delodajalca, se bo delodajalcu povrnilo **mesečno**, in sicer **10. dan meseca, ki sledi mesecu izplačila nadomestila plače po tem zakonu.**

Delodajalcu pripada povračilo nadomestila plače za dejansko mesečno oziroma tedensko obveznost, za prazničen in drug dela prost dan, določen z zakonom, če bi delavec na ta dan dejansko delal.

DOLOČBE ZAKONA O INTERVENTNIH UKREPIH NA PODROČJU PLAČ IN PRISPEVKOV (ZIUPPP)

Glede na to, da je bil v Uradnem listu RS, št. 36/2020, z dne 28. marec 2020, že objavljen Zakon o interventnih ukrepih na področju plač in prispevkov (ZIUPPP), ki je začel veljati 29.3.2020 in ki prav tako ureja delno povračilo izplačanih nadomestil plače zaposlenim pri delodajalcih, ki jim začasno ne morejo zagotavljati dela zaradi posledic epidemije in izpolnjujejo v ZIUPPP navedene pogoje, je potrebno dodati, da ZIUZEOP določa, da **se določbe ZIUPPP, ki se nanašajo na pravico do delnega povračila izplačanih nadomestil plače delavcem na začasnem čakanju na delo, ne uporabljajo za čas trajanja začasnih ukrepov iz tega zakona.** Ne glede na določbe ZIUPPP Zavod RS za zaposlovanje v obdobju trajanja začasnih ukrepov iz tega zakona **vse vloge za uveljavljanje delnega povračila plač delavcem na začasnem čakanju na delo obravnava v skladu z določbami tega zakona.**

Ta izjema velja tudi za vloge za uveljavitev pravice do delnega povračila izplačanih nadomestil plače delavcem na začasnem čakanju na delo, vložene pri Zavodu RS za zaposlovanje v obdobju od vključno 28. marca 2020 do uveljavitve tega zakona.

POVRNITEV PRISPEVKOV ZA SOCIALNO VARNOST ODSOTNIM Z DELA

ZIUZEOP tudi določa, da so delodajalci za delavce, ki so upravičeno začasno odsotni od dela ter so za njih upravičeni do povračila izplačanih nadomestil plače po tem zakonu, in za delavce, ki ne delajo zaradi višje sile na podlagi šestega odstavka 137. člena ZDR-1, in iz tega naslova prejema nadomestilo plače, **oproščeni plačila prispevkov za vsa socialna zavarovanja** od nadomestila plače **od 13. marca do 31. maja 2020**, vendar **največ od nadomestila plače do višine povprečne plače** za leto 2019 v Republiki Sloveniji, preračunane na mesec. Prispevke v celoti plačuje Republika Slovenija.

KRIZNI DODATEK ZA ZAPOSLENE, KI DELAJO

Za delavce iz prvega do četrtega in šestega odstavka 14. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2) so delodajalci **oproščeni plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje v mesecu aprilu in maju 2020**. Oproščeno plačilo prispevka zavarovanca (v višini 15,50 %) in delodajalca (v višini 8,85 %) po tem zakonu v celoti plačuje Republika Slovenija.

Ti delodajalci vsakemu zaposlenemu, ki dela in čigar zadnja izplačana mesečna plača ni presegla trikratnika minimalne plače, izplačajo mesečni krizni dodatek **v višini 200 EUR**, ki je oproščen plačila vseh davkov in prispevkov. Trikratnik minimalne plače znaša 2.821,74 EUR. Neposredni in posredni uporabniki proračuna Republike Slovenije in občinskih proračunov ter finančne in zavarovalniške dejavnosti, ki spadajo v skupino K po standardni klasifikaciji dejavnosti, niso upravičeni do teh ukrepov.

NADOMESTILA V BREME OBVEZNEGA ZDRAVSTVENEGA ZAVAROVANJA

ZIUZEOP določa, da se vsa nadomestila med začasno zadržanostjo od dela **od prvega dne naprej krijejo iz obveznega zdravstvenega zavarovanja**, tudi če bi nadomestilo plače po veljavni zakonodaji moral kriti delodajalec ali sam zavarovanec.

Ta ukrep velja tako za tiste, ki imajo **na dan uveljavitve tega zakona pravico do nadomestila med začasno zadržanostjo od dela zaradi bolezni ali poškodbe v svoje breme ali v breme delodajalca, kot tiste, ki pravico do nadomestila pridobijo po uveljavitvi tega zakona**.

Nadomestilo se krije iz sredstev obveznega zdravstvenega zavarovanja od uveljavitve tega zakona do prenehanja razlogov za začasno zadržanost od dela s pravico do nadomestila oziroma do prenehanja razlogov za ukrepe iz tega zakona, kar ugotovi Vlada Republike Slovenije s sklepom, ki ga objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, vendar najdlje do 31. maja 2020.

Višina nadomestila znaša:

- za delavca: v višini nadomestila, ki ga delodajalec obračuna in plača delavcu v skladu s 137. členom Zakonu o delovnih razmerjih (ZDR-1);
- za samostojnega zavezanca: v višini nadomestila, ki je za prvih 90 dničasne zadržanosti od dela v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja določeno v 31. členu Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZVZZ).

Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije povrne delodajalcu izplačano nadomestilo **v 60 dneh** po predložitvi njegove zahteve za povračilo nadomestila, samostojnemu zavezancu pa **v 30 dneh** po predložitvi njegove zahteve za izplačilo nadomestila. Navedeni roki se uporabljajo tudi za zahteve za povračilo oziroma izplačilo nadomestila plače medčasno zadržanostjo od dela, ki je pravica iz obveznega zdravstvenega zavarovanja v skladu z ZZVZZ, ki so predloženi Zavodu za zdravstveno zavarovanje Slovenije do 30. septembra 2020. S tem naj bi se zagotovila enaka obravnava zavarovancev, ki so upravičeni do nadomestila po tem zakonu ali po ZZVZZ.

Delodajalec in samostojni zavezanec vložita **zahtevo** za povračilo izplačanega nadomestila v elektronski pri Zavodu za zdravstveno zavarovanje Slovenije **najpozneje do 30. septembra 2020**. Poslovodni organ Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije lahko določi natančnejši način vlaganja zahteve.

Glede obračuna, izplačila in povračila nadomestila se smiselno uporabljajo določbe Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju in na njegovi podlagi izdanih aktov, razen če je drugače določeno s tem zakonom.

Določbe glede kritja nadomestil medčasno zadržanostjo od dela od prvega dne naprej v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja **se ne uporabljajo za neposredne in posredne uporabnike proračuna Republike Slovenije**.

Nadomestila se Zavodu za zdravstveno zavarovanje Slovenije povrnejo iz proračuna Republike Slovenije.

PLAČE IN NADOMESTILA PLAČ TER PREMESTITVE V JAVNEM SEKTORJU

Premestitve javnih uslužbencev

Javnega uslužbenca je po tem zakonu v času epidemije dopustno **brez njegovega soglasjačasno premestiti na drugo delovno mesto** v okviru istega ali na enako ali drugo delovno mesto k drugemu delodajalcu.

Pri tem ima javni uslužbenec, kičasno opravlja drugo delo, pravico do plače za delo, ki ga opravlja, in druge pravice iz delovnega razmerja, razen če so plača, ki bi jo prejemal, in druge

pravice, do katerih bi bil upravičen, če bi opravljal svoje delo brez premestitve, zanj ugodnejše; v tem primeru mu pripadajo pravice, ki so zanj ugodnejše.

Pogoje in vsebino sklepa o začasni premestitvi, javne uslužbenke, ki jih ni dopustno začasno premestiti ter način izplačevanja plače, povračil stroškov in drugih prejemkov, bo določila vlada z uredbo.

Delo preko polnega delovnega časa

Ne glede na določbe zakona, ki ureja delovna razmerja, in drugih zakonov, lahko v času trajanja epidemije, ko ni mogoče na drugačen način opraviti nujnih nalog, nadrejeni javnemu uslužbencu po tem zakonu **brez njegovega soglasja odredi delo preko polnega delovnega časa**, brez prekinitve dela, ki bi javnemu uslužbencu omogočila počitek, kot ga določa zakon, ki ureja delovna razmerja.

Tako odrejeno delo preko polnega delovnega časa lahko traja največ 20 ur na teden oziroma 80 ur na mesec, s soglasjem javnega uslužbenca pa tudi dalj časa.

Postopek in pogoje dela preko polnega delovnega časa v skladu s tem členom določi vlada z uredbo.

Zaposlitev zaradi nujnih delovnih potreb

Delodajalec lahko zaradi nujnih delovnih potreb sklene pogodbo o zaposlitvi za določen čas **brez javne objave prostega delovnega mesta**. V tem primeru se lahko pogodba o zaposlitvi sklene za določen čas, vendar najdalj za obdobje do 30. septembra 2020.

Znižanje plač in nadomestil plač funkcionarjev

Funkcionarjem, ki so uvrščeni v plačnih podskupinah A1, A2 in A4, razen funkcionarjem Ustavnega sodišča Republike Slovenije, se **znižajo** plače za znesek v višini **30 odstotkov osnovne plače** posameznega funkcionarja.

Tako določena plača se upošteva kot osnova za določitev višine nadomestila plače funkcionarju po prenehanju funkcije.

Nadomestila plače

Javni uslužbenec in funkcionar, ki **zaradi odrejene karantene** ne moreta opravljati dela v skladu s sklenjeno pogodbo o zaposlitvi ali izvrševati funkcije, delodajalec pa jima ne more organizirati dela na domu, imata pravico do nadomestila plače v višini, kot je določena z zakonom, ki ureja delovna razmerja, za primer začasne nezmožnosti zagotavljanja dela iz poslovnega razloga. Navedeno pomeni, da javnim uslužbencem in funkcionarjem v primeru odrejene karantene pripada nadomestilo plače v višini **80%** povprečne mesečne plače za polni

delovni čas iz zadnjih treh mesecev oziroma iz obdobja dela v zadnjih treh mesecih pred začetkom odsotnosti.

Javni uslužbenec in funkcionar imata v času, ko **zaradi višje sile** ne opravljata dela oziroma izvršujeta funkcije, pravico do nadomestila plače v višini, kot je določena z zakonom, ki ureja delovna razmerja, za primer začasne nezmožnosti zagotavljanja dela iz poslovnega razloga. Tudi v tem primeru se torej nadomestilo plače izplača v višini **80%** povprečne mesečne plače za polni delovni čas iz zadnjih treh mesecev oziroma iz obdobja dela v zadnjih treh mesecih pred začetkom odsotnosti.

Javni uslužbenec je lahko zaradi epidemije, ko ni možno opravljati dela, **najdlje do 31. maja 2020 pisno napoten na čakanje na delo doma** s pravico do nadomestila plače v višini, kot je določena z zakonom, ki ureja delovna razmerja, za primer začasne nezmožnosti zagotavljanja dela iz poslovnega razloga, kar prav tako pomeni **80%** povprečne mesečne plače za polni delovni čas iz zadnjih treh mesecev oziroma iz obdobja dela v zadnjih treh mesecih pred začetkom odsotnosti.

Dodatek za nevarnost in posebne obremenitve

Zaposleni, ki je pri svojem delu nadpovprečno izpostavljen tveganju za svoje zdravje oziroma prekomerno obremenjen zaradi obvladovanja epidemije, je upravičen do **dodatka za nevarnost in posebne obremenitve v času epidemije**, ki znaša **največ 100 odstotkov urne postavke osnovne plače zaposlenega**.

Do tega dodatka so upravičeni tudi zaposleni, ki so napoteni na delo v tujino. Osnova za obračun dodatka je pri tem urna postavka osnovne plače zaposlenega za delo v Sloveniji. Zaposleni v javnem sektorju, ki so upravičenci do dodatka iz 11. točke 39. člena Kolektivne pogodbe za javni sektor (dodatek za delo v rizičnih razmerah - območje vojne nevarnosti, nevarnosti terorističnih napadov z biološkimi agensi, demonstracij, naravnih nesreč, epidemij in epizootij), lahko iz naslova tega dodatka in dodatka za nevarnost in posebne obremenitve v času epidemije COVID-19 prejmejo skupaj največ 100 odstotkov urne postavke osnovne plače zaposlenega.

O višini dodatka odloči predstojnik ali oseba, ki pri delodajalcu izvršuje pravice in dolžnosti delodajalca, oziroma funkcionar, ki vodi organ, oziroma organ, ki odloča o pravicah in obveznostih zaposlenega, s sklepom; pri določitvi upošteva stopnjo izpostavljenosti tveganju oziroma prekomerne obremenjenosti ter obseg dodeljenih finančnih sredstev za izplačilo dodatka.

Obseg sredstev za financiranje dodatka, njihovo razdelitev na neposredne proračunske uporabnike ter kriterije za razdelitev posrednim proračunskim uporabnikom določi vlada Republike Slovenije.